

Bestuursverslag 2023

*Vastgesteld door het bestuur van
Stichting Sengerema d.d. 3 december 2024, 1.0-def*

INHOUD

<u>1</u>	<u>INTRODUCTIE</u>	<u>3</u>
1.1	DE ONDERDELEN VAN HET PROGRAMMA	3
1.2	DOELSTELLING	4
<u>2</u>	<u>ACTIEF OP VERSCHILLENDE LOCATIES</u>	<u>4</u>
<u>3</u>	<u>MISUNGWI</u>	<u>5</u>
3.1	INSTALLATIE SOLARPOMP EN AFRONDING BOUW “FARMHOUSE”	7
3.2	HET FARM-PROJECT BEGINT ZIJN VRUCHTEN AF TE WERPEN	8
3.3	VERSTERKEN VAN DE KASSEN	9
3.4	VERBETERING TRAININGSPROGRAMMA: ONTWIKKELING CURRICULUM	10
3.5	VERBETERING SOCIALE OMGEVING VAN HET FARMHOUSE	11
3.6	BEZOEK AAN NANENANE BEURS IN MWANZA	13
3.7	SAMENWERKING MET STUDENTEN TU DELFT IN MISUNGWI EN ELABS SENGHEREMA	14
<u>4</u>	<u>ARUSHA</u>	<u>16</u>
4.1	DOELSTELLING	16
4.2	KERNCIJFERS 2023	16
4.3	UITGEVOERDE ACTIVITEITEN IN 2023	16
4.4	BEHAALDE RESULTATEN	17
<u>5</u>	<u>SHINYANGA - FOR IRON I GAVE GOLD IN SAMENWERKING MET SDO RAFIKI</u>	<u>20</u>
<u>6</u>	<u>ONZE DONATEURS IN 2023</u>	<u>22</u>
<u>7</u>	<u>INZET BESTUUR EN VRIJWILLIGERS IN 2023</u>	<u>22</u>
<u>8</u>	<u>UITDAGINGEN VOOR 2024</u>	<u>22</u>
<u>9</u>	<u>FINANCIËN</u>	<u>23</u>
9.1	BEGROTING 2023	24
9.2	REALISATIE 2023	25
9.3	BEGROTING 2024	26
<u>10</u>	<u>TOT SLOT</u>	<u>26</u>

1 Introductie

Stichting Sengerema is geruime tijd actief in Tanzania. Sinds 2008 hebben wij, mede dankzij onze donateurs en onze partners in Nederland en Tanzania, het Youth Entrepreneurship Program (YEP) ontwikkeld en uitgewerkt.

De doelstelling van Stichting Sengerema is, met behulp van ons programma, kansarme jongeren in staat te stellen om met het uitoefenen van een eigen bedrijf zichzelf en hun naasten te voorzien van een duurzaam inkomen. Hierdoor verbeteren de levensomstandigheden van het hele gezin en neemt de kans op goede educatie van de jongere broertjes en zusjes toe.

1.1 De onderdelen van het programma

1. Stichting Sengerema is meerdere jaren actief in eenzelfde gebied; Hierdoor zijn we in staat plaatselijk een netwerk op te bouwen. Ook worden de ondernemers uit verschillende jaargangen bij elkaar geïntroduceerd.
2. Bij de training van nieuwe groepen worden eerder getrainde en gestarte ondernemers ingezet, de Youth Entrepreneurship Program trainers (YEP-trainers). Tevens zijn twee YEP-trainers gepromoveerd tot assistent-programmamangers, die plaatselijk (in Misungwi en Arusha) het programma uitvoeren samen met de partners, de lokale overheid en enkele YEP-trainers; Waar nodig wordt voor ondernemers vocational training (ambachtstraining) georganiseerd.
3. Na de training wordt met deelnemers contact onderhouden en indien gewenst ontvangen ze coaching bezoeken. Het coachen en monitoren gebeurt in principe door het lokale projectmanagement en YEP-trainers, die als rolmodel fungeren en dezelfde taal spreken.
4. Stichting Sengerema heeft training- en implementatietools, die gedurende de afgelopen jaren zijn doorontwikkeld en voortdurend aan verbetering onderhevig zijn.
5. Op iedere locatie wordt vanaf het eerste jaar gewerkt met een lokaal management dat bestaat uit: een assistent programma manager vanuit YEP, één of meerdere YEP-trainers, vaak aangevuld met iemand van de lokale overheid. Dit team werkt onder leiding van de programmamanager van Stichting Sengerema aan het uitvoeren van de projecten in hun gebied.

1.2 Doelstelling

Stichting Sengerema richt zich al vele jaren op het opleiden van jongeren tot ondernemers, en het helpen van deze jonge mensen met het opstarten van een bedrijf. Kleine bedrijfjes zoals bijvoorbeeld een telefoonwinkel, een kledingwinkel, een supermarkt, een kapsalon of een timmerbedrijf.

De afgelopen jaren hebben we de focus vooral gelegd op bedrijven die waarde creëren. Sinds de Corona-periode, waarin wij noodgedwongen moesten overstappen op het “online”-lesgeven, hebben wij gemerkt dat de computervaardigheid is toegenomen. Het “online” ondernemen blijkt met name voor jonge vrouwen een aantrekkelijke vorm van ondernemen te zijn.

In gebieden waar minder economische activiteit is, zoals in Misungwi, richten we ons op de agriculture sector: land-, tuinbouw en veeteelt. In aanvulling op het bouwen van een boerderij en het opleidingsprogramma in de boerderij, richten we ons ook op samenwerking met lokale vakgerichte opleidingsinstituten (lifestock college en agriculture college) om zo jongeren tot boerenondernemers op te leiden en te ontwikkelen. Dit is een aanvulling op ons normale programma, waarbij de kans op succes in het ondernemerschap naar onze mening wordt vergroot en er nieuwe werkgevers ontstaan.

2 Actief op verschillende locaties

Net als vorig jaar zijn we actief in Misungwi (Mwanza region), Arusha (Kilimanjaro region, i.s.m. Trias) en Sengerema (i.s.m. ELABS). Dit jaar is daar Nyangalata (Shinyanga region) bij gekomen.

Via onze contacten en trainers blijven wij op de hoogte van het wel en wee van onze ondernemers in de afgeronde projecten in Sengerema, Meatu, Tarakea/Mkuu, Dodoma en Iringa.

3 Misungwi

In 2023 is de vierde fase van het project Jonge Ondernemers Misungwi gerealiseerd, met focus op het laten functioneren en uitbreiden van het agri-center met daarbij *agriculture related businesses*.

Het project bestaat uit de volgende onderdelen:

A. Infrastructuur

Het onderhouden en verder ontwikkelen van het complex, alsmede verbeteringen doorvoeren zodat het complex beter beschermd is tegen weersinvloeden.

B. De inhoudelijke invulling van ons agri-center uitbreiden/ontwikkelen

Dit mensgerichte deel bestaat grofweg uit de volgende delen:

- a) Met coaching verder ontwikkelen van de kassenbouw teelt van tomaten, paprika's en andere groenten;
- b) Met de TU Delft uitvoeren van een watermanagement project;
- c) Het ontwikkelen van een zaad-test groei team, die diverse soorten zaden gaan testen om te ontdekken welke zaden hier wel en niet goed ontwikkelen en welke groente het beste verbouwd kunnen worden;
- d) Het begeleiden en trainen van geitenhoeders in het op professionele manier managen van een kudde geiten;
- e) Het trainen van onze geitenhoeders maar ook andere geïnteresseerde jongeren in het maken van geitenmelk en geitenkaas;

C. Ondernemerschapstraining in samenwerking met partners

Daarnaast willen we verder gaan met de trainingen op het gebied van ondernemerschap aan studenten van onze partners: Laborantenopleiding Elabs in Sengerema en Rafiki in Shinyanga:

- a) Studenten van Elabs Sengerema die in hun tweede jaar zitten een volledig curriculum aan te bieden op gebied van ondernemerschapstraining. Een beperkt aantal geselecteerde studenten de mogelijkheid te bieden om te opteren voor een startkapitaal in productiefaciliteiten;
- b) De Nederlandse stichting 'For Iron I gave Gold' strijdt, in nauwe samenwerking met hun Tanzaniaanse partner SDO-Rafiki, tegen armoede en kinderarbeid in de ambachtelijke goudmijnen in de regio Shinyanga in het noorden van Tanzania. Met omscholing proberen ze de kinderen een alternatief te bieden voor het smerige, ongezonde werk in de mijnen. In de afgelopen 2 jaar hebben we deze partijen geholpen bij het geven van training op gebied van ondernemerschap en empowerment. Deze samenwerking is goed bevallen. In 2023 is dit project van start gegaan. Zie voor een uitgebreide verslaglegging Hoofdstuk 5.

De focus van Misungwi ligt op het begeleiden en opleiden van jongeren tot commerciële boeren. Dat wil zeggen: niet het verbouwen van gewassen of het houden van vee voor eigen gebruik (wat in Tanzania op grote schaal gebeurt door particulieren), maar het verbouwen van gewassen en het houden van vee ten behoeve van de verkoop van vlees, melk en aanverwante producten.

Met dank aan onze donateurs hebben we in de afgelopen jaren de infrastructuur kunnen realiseren om het telen van gewassen en het houden van vee mogelijk te maken, alsook ruimtes om trainingen te verzorgen en ruimtes waar de jonge ondernemers kunnen verblijven als ze op de compound aan het werk zijn.

Denk hierbij aan de aanschaf van grond, het neerzetten van een boerderij (farm house), het realiseren van 2 kassen (met de nodige tegenslagen door extreme weersomstandigheden, die ook in Tanzania het gevolg zijn van de klimaatverandering), het bouwen van stallen voor geiten en een stal voor de koeien (nu nog 1, meer koeien zitten in de planning) en het opzetten van een water “management” systeem met een solarpomp en tanks voor de opslag van water dat uit de uitlopers van het Victoriameer gepompt wordt.

In eerdere jaren waren we ook actief op het gebied van het opstarten, trainen en coachen van individuele ondernemers (detailhandel en ambachten), maar door de slechte economische situatie bleken deze ondernemertjes niet altijd even succesvol. Het gebied is daarvoor gewoonweg te arm. In overleg met het lokale bestuur hebben we daarom onze focus verlegd naar agriculture.

Na een aanloop- en bouwperiode van 3 jaar bestond de behoefte om meer structuur in de aanpak van ons trainingsprogramma aan te brengen. Hierbij hebben wij in 2023 hulp gekregen van twee enthousiaste vrijwilligers, Rembert en Judith, die veel extra werk hebben verzet.

Daarnaast hebben we moeten constateren dat het opleiden tot commerciële boer, doordat er zowel theorie- alsook veel praktijkkennis nodig is, langer duurt dan wij oorspronkelijk hadden gepland. Hierdoor bedraagt de doorlooptijd, in tegenstelling tot onze andere projecten, voor de deelnemers niet 1 maar ruim 2,5 jaar. Omdat we hierdoor minder jongeren kunnen opleiden hebben wij besloten om onze ervaring, kennis en trainers ook te delen met anderen partijen, zodat we toch ook in aantallen een impact weten te creëren.

Het programma in Shinyanga is hier een mooi voorbeeld van. In dit project verzorgen de trainers van Stichting Sengerema/YEP Tanzania de trainingen in samenwerking met de SDO (Social Development Organization) **Rafiki**.

3.1 Installatie solarpomp en afronding bouw “Farmhouse”

Het project Misungwi kent een infrastructuur component en een trainingscomponent.

De infrastructuur is nodig om onze trainingen te ondersteunen en de opstartende ondernemers te faciliteren. Eind 2022/begin 2023 zijn diverse onderdelen gerealiseerd, waaronder de solarpomp.

De solarpomp die is geïnstalleerd kan een kleine 6 duizend liter per dag pompen en bespaart de ondernemers gemiddeld 3 tot 4 liter benzine per dag. Goed voor de natuur én de portemonnee!

De solarpomp is de start van ons watermanagement project, dat we samen met studenten uit Delft ontwerpen, ontwikkelen en implementeren.

Het farmhouse dient als woon- en leef-accommodatie voor de ondernemers en studenten van ons agriculture- en live-stock project. Doelstelling is om een leefomgeving te creëren waar het fijn vertoeven is, dicht bij de farmlocaties en waar de verschillende deelnemers elkaar kunnen helpen, adviseren en stimuleren wanneer nodig. Het farmhouse is inmiddels opgeleverd en verschillende deelnemers zijn er al ingetrokken. In de oogsttijd dient het ook als verzamelplaats voor dagarbeiders en afnemers.

3.2 Het farm-project begint zijn vruchten af te werpen

De tweede helft van 2022 en de eerste helft van 2023 hebben ons een flinke stap voorwaarts gebracht. Op het gebied van training werkten we samen met ondernemers uit ons ondernemersnetwerk in Arusha. Deze reizen regelmatig heen en weer, maar werken ook op afstand met onze ondernemers, krijgen online informatie en geven online advies over hoe problemen aan te pakken. De ondernemers sturen bijvoorbeeld een foto van een plant met bv. luizen, en krijgen advies hoe deze te bestrijden. Hierbij worden zoveel mogelijk biologische middelen gebruikt.

Er zijn al diverse mooie oogsten geweest: rode en gele paprika's, tomaten, rijst en okra.

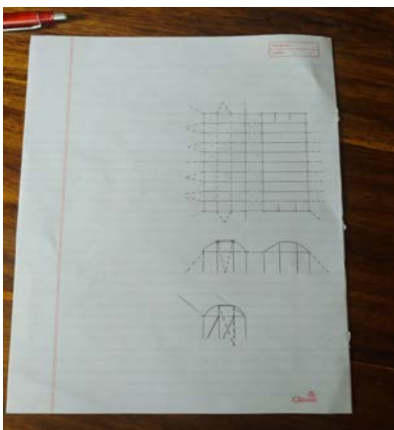

Op het gebied van het creëren van werkgelegenheid zien we ook groeiende aantallen, omdat onze ondernemers mensen inhuren om hen bij te staan bij het werken in de kassen en het binnenhalen van de oogsten.

Helaas hebben we geleerd dat de natuur een goede vriend kan zijn, maar soms ook een vervelende tegenstander. Door klimaatverandering hebben zich in de laatste twee jaar stormen voorgedaan, die we eerder in dit gebied nooit zagen. Hierdoor is diverse keren schade ontstaan aan onze kassen. Maar met onze Nederlandse kennis op het gebied van zowel kassen als watermanagement maken we de kassen sterker en treffen we voorzieningen om opkomend water uit het Victoriameer buiten te houden. Met drie stappen voorwaarts en 1 stap achteruit, blijven we de goede kant op gaan.

3.3 Versterken van de kassen

De kassen op de boerderij staan op een grote open vlakte waar de wind enorm hard kan waaien. Daardoor zijn de kassen onlangs deels ingestort. Vanuit Arusha kwam Shaban van Sham Agro toen om de ingestorte kas weer op te bouwen. Samen met Shaban hebben wij gekeken hoe we de kas op een goedkope manier kunnen versterken. We hebben samen op de juiste plekken driehoeken in het ontwerp van de constructie aangebracht, iets wat Shaban nog niet kende. De goedkoopste oplossing bleek te zijn om aan de buitenkant draden toe te voegen, die werken als een soort scheerlijnen. Daarnaast hebben we tijdens het bouwen van de kas regelmatig met Shaban overlegd over uitdagingen die tijdens het bouwen aan het licht kwamen. Tijdens het opbouwen hebben de YEP entrepreneurs geholpen, zodat ze weten hoe de kas in elkaar zit en er onderhoud aan kunnen doen. De kas die er nog stond hebben we ook bekeken en versterkt. De kassen staan er allebei weer goed bij. We hebben er vertrouwen in dat ze komend regenseizoen de windstoten kunnen verdragen!

De bovenstaande foto's zijn van de schetsen van het ontwerp en het opnieuw opbouwen van de kas.

3.4 Verbetering trainingsprogramma: ontwikkeling curriculum

Nadat programmamanager Jeroen Vegt samen met Andrew Davis (assistent-programmanager Misungwi) al een start hadden gemaakt voor het ontwikkelen van een curriculum voor de trainingen in Misungwi, is verdere uitwerking hiervan door onze vrijwilligers als project opgepakt.

Met het ontwikkelen van het curriculum is zeer zorgvuldig te werk gegaan. Niet alleen zijn de trainingen op een rij gezet zoals ze nu worden gegeven. Ze zijn ook begonnen met het formuleren van de doelen voor elk level, zodat duidelijk wordt wat de YEP entrepreneurs beheersen als ze een level afronden. Daarna hebben ze alle trainingen naast die doelen gelegd, waaruit bleek dat er slechts 1 training ontbrak. Deze is vervolgens toegevoegd, waardoor nu alle doelen behaald kunnen worden! Ook hebben ze een aantal trainingen verschoven tussen de levels, zodat er een betere opbouw in zit en zodat het idee bewaard blijft dat in elk level dat de entrepreneurs omhooggaan, het aantal trainingen afneemt en de praktijk toeneemt.

Het gehele curriculum is in een bruikbaar bestand gezet, zodat Andrew Davis dit bestand kan gebruiken om meer structuur in de trainingen aan te brengen en zodat in de toekomst ook andere trainers dit curriculum als handleiding kunnen hanteren.

Daarbij zijn er certificaten gemaakt die de YEP entrepreneurs ontvangen als zij een level afsluiten. Die certificaten moeten duidelijkheid geven in welk level iedereen zit, maar ook informatie geven over de doelen van elk level. Zo kunnen ze nagaan wat ze al hebben geleerd en wat ze nog zullen gaan leren in de volgende levels.

Steps to farming for business

Level 1: *First steps*

- Be activated and dare to take initiative within tasks
- Learn basics of business
- Learn basics of farming business context
- Learn open field farming

Level 2: *Building up experience*

- Dare to take initiative in making plans
- Know how to develop business and assess performance
- Have skills in communication and cooperation
- Have first experiences with creating channels
- Learn greenhouse farming

Now you are an excellent farming employee!

Level 3: *Becoming independent*

- Increase business skills
- Have experience with independent management
- Learn personal leadership, research skills and improve communication
- Have established network of business contacts
- Experience new crop types

Now you are an excellent farming entrepreneur!

Het bovenstaande diagram is een samenvatting van de doelen en zal gebruikt worden om de doelen naar de entrepreneurs te communiceren.

3.5 Verbetering sociale omgeving van het farmhouse

Door de vrijwilligers Judith en Rembert is een fundraising georganiseerd om een deel van het project te kunnen aanpakken, waarvan zij vonden dat er nog het nodige te verbeteren viel. Het doel van de fundraising was om geld op te halen voor YEP bij mensen die anders niet zomaar door YEP bereikt kunnen worden. Door een persoonlijk filmpje te maken waarin hun doelen en ervaringen werden uitgelegd, werd in totaal €2.081,90 opgehaald!

Dit geld is besteed aan het verbeteren van de sociale omgeving op de boerderij. Op de boerderij was weinig vermaak en in de avond was er geen licht. Daardoor zaten de ondernemers vaak op hun bed in plaats van dat ze samen een activiteit ondernamen of een gesprek hadden. Ze moesten erg ver lopen om hun telefoon op te kunnen laden, voetbal te kunnen kijken of boodschappen te doen. Daardoor was er veel tijd die ze niet samen op de boerderij waren. Hieraan wilden Judith en Rembert graag iets veranderen. Zij meenden dat een sociaal stimulerende omgeving een groot indirect effect kan hebben op de motivatie van de boeren en de inspirerende rol die de entrepreneurs hebben die al wat verder zijn.

De besteding van het geld is in meerdere brainstormsessies samen met de entrepreneurs bepaald. Voordat ze wisten hoeveel geld ze zouden ophalen is er een wensenlijstje ontstaan:

- Zonnepanelen en een batterij waarmee ze 's avonds licht hebben, hun telefoons kunnen opladen en tv kunnen kijken;
 - Een krijtbord of whiteboard ter ondersteuning van de trainingen;
 - De certificaten zoals bij het vorige puntje beschreven;
 - Teksten op de muren verven ter inspiratie en met alle level-doelen uit het curriculum (zie eerdergenoemd diagram);
 - Zorgen dat de douche en toiletten goed werken, zodat ze niet meer bij de burens naar het toilet hoeven;
 - Een tank voor wateropslag voor het sanitair;
 - Een klein keukentje, zodat de vrouw die voor ze kookt niet meer in de volle zon hoeft te staan. Daarbij ook een kookstel op gas, zodat ze niet meer (illegaal) hout hoeft te sprokkelen in de omgeving;
 - 1 of 2 fietsen waarmee ze makkelijker naar de dorpen in de buurt kunnen als dat nodig is en ook goederen kunnen vervoeren;
 - Straatlantaarns op zonne-energie, zodat het hele terrein 's nachts verlicht is.
- Met het opgehaalde geld kon vrijwel het gehele wensenlijstje worden verwezenlijkt.

Intussen is er op de boerderij al een volledig systeem met zonnepanelen, waardoor de entrepreneurs 's avonds niet meer in het donker zitten, hun telefoons kunnen opladen en zelfs tv kunnen kijken! We merken dat ze erg dankbaar zijn en het leuker vinden om op de boerderij te wonen, waarbij uiteraard weer nieuwe motivatie komt kijken. Daarnaast wordt er al druk gebouwd aan het keukentje en aan de riolering voor de toiletten en douche.

Op de bovenstaande foto's zien we de installatie van het zonne-energie systeem, de monteur die uitlegt hoe het werkt en de werkende tv.

Dit is een foto van het keukentje in aanbouw. Inmiddels is de bouw hiervan voltooid.

3.6 Bezoek aan Nanenane beurs in Mwanza

In Tanzania wordt ter ere van Nanenane, een nationale vrije dag in het teken van boeren., een week lang een grote beurs vlak buiten Mwanza georganiseerd voor alles wat met boeren te maken heeft. Samen met twee van de entrepreneurs hebben onze vrijwilligers deze beurs bezocht. Voor hen was het erg interessant om te zien hoe zo iets er in Tanzania uitziet. Voor de entrepreneurs was het een mooie kans om te netwerken. De vrijwilligers waren onder de indruk van de houding van de entrepreneurs. Zij zagen er netjes uit, waren vroeg aanwezig, stelden overal vragen bij en schreven alle antwoorden op in een boekje. Zij waren aan het onderzoeken wat de eigenschappen zijn van gewassen waar zij nog geen ervaring mee hebben, wilden erachter komen hoe ze de gewassen die ze al wel kennen productiever kunnen verbouwen en waren vooral veel aan het netwerken. Het was goed om te zien hoe zij dit evenement op een professionele manier bezochten!

3.7 Samenwerking met studenten TU Delft in Misungwi en ELABS Sengerema

Alweer 5 jaar werken we samen met de TU Delft. Studenten komen naar Tanzania in het kader van hun minor International Entrepreneurship and Development, waarvoor Stichting Sengerema projecten aanlevert. Tot op heden is deze samenwerking goed voor beiden partijen. De studenten leren veel maar zijn door hun innovatieve ideeën ook een enorme inspiratie voor onze ondernemers. Door Corona zijn er de laatste 2 jaar geen studenten naar Misungwi gekomen, maar wel naar Sengerema bij onze partner Elabs, een 'college' voor het opleiden van laboranten.

Dit jaar zijn er twee groepen van 3 naar Tanzania afgereisd. Een groep naar Misungwi en een groep naar Elabs Sengerema. De opdracht voor Misungwi was: help ons en de farmers/ondernemers met het maken van een watermanagement plan en probeer de eerste stap daarvan te realiseren. Met watermanagement moet men denken aan het bevloeien van gewassen, maar ook aan het 'buiten' houden van het steeds frequenter opkomen van het water uit het Victoria Meer.

Voor de groep die naar het nabijgelegen Sengerema ging was de opdracht: ontwikkel samen met een kleine groep studenten een commerciële activiteit, waarbij de kennis die ze tijdens de opleiding hebben opgedaan, kan worden toegepast.

En voor beide groepen: help bij het ontwikkelen van ondernemers-mentaliteit d.m.v. discussie/training en of bedrijfsbezoeken.

De voorlopige resultaten zijn:

In **Sengerema / Elabs** is het een waterzuivering en -distributie punt geworden, waar het kraanwater d.m.v. filters gezuiverd wordt en waar men drinkwater kan kopen bij het distributie punt. Dit water wordt regelmatig getest op kwaliteit (bij onvoldoende kwaliteit zijn de filters aan vervanging toe).

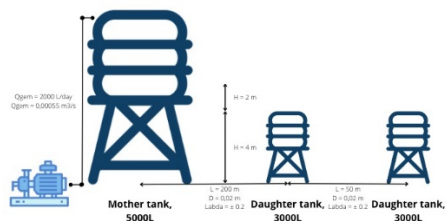
De studenten hebben hiermee toegang tot goed drinkwater gerealiseerd voor een prijs die ongeveer 1/3 is van water via flessen.

In **Misungwi** hebben de studenten als eerste stap in het watermanagement systeem gekozen voor toevoer/opslag en grove zuivering. Verdere zuivering is niet nodig, omdat het water wordt gebruikt voor bevoeiing van de gewassen.

Via een bassin wordt water via filters geleid naar een 6 meter hoge water tank, die vervolgens via zwaartekracht de verschillende distributie- plekken van water

voorziet. Waar nu de solarpomp het water over een afstand van 150 meter moet pompen, gaat de pomp het water nu 6 meter omhoog pompen en zorgt de zwaartekracht voor de distributie van het water.

4 Arusha

Sinds 2017 zijn wij in samenwerking met Trias België actief in Arusha.

In het Arusha-programma (yeptanzania.or.tz) ligt onze focus op het helpen van bestaande jonge ondernemers (vaak in de informele sfeer) en het verbeteren/ formaliseren en uitbreiden van hun bestaande bedrijfsactiviteiten.

Het YEP-programma is gericht op jongeren tussen 19 en 35 jaar.

4.1 Doelstelling

De doelstelling van het Arusha-programma is:

- Het opleiden van jonge ondernemers tot succesvolle zakenlieden en zakenvrouwen;
- Het creëren van werkgelegenheid door deze jonge ondernemers;
- Het helpen van deze jonge ondernemers door het bij hen ontwikkelen van ondernemersvaardigheden;
- Het coachen van de opgestarte bedrijven voor een betere bedrijfsgroei;
- Het verder ontwikkelen van ons trainingsprogramma online en het promoten, stimuleren, bijwonen dan wel ontwikkelen van netwerk-activiteiten.

4.2 Kerncijfers 2023

- Aantal gestarte studenten: 55;
- Aantal opgeleide en afgestudeerde studenten: 26;
- Aantal ondernemers gekoppeld aan TCCIA-lidmaatschap en TCCIA Sacco's: 20;
- Aantal bedrijfscoachings-bijeenkomsten om de getrainde onderwerpen op te volgen en de adoptie ervan: 25;
- Aantal ondernemers die speciale lessen volgden (bijv. SIDO): 5;
- Aantal ondernemers dat een bedrijfsinvesteringsplan heeft gemaakt: 5;
- Aantal ondernemers dat deelnam aan de businessplan-competitie: 5;
- Aantal ondernemers dat heeft deelgenomen aan digitale trainingen: 35.

4.3 Uitgevoerde activiteiten in 2023

Q1

- Het werven van zeer gemotiveerde jonge ondernemers in de stad Arusha;
- Het houden van intakegesprekken om de verwachtingen van studenten te verzamelen en leerdoelen vast te stellen;
- Een YouTube-kanaal maken om een hoogwaardige, praktische en geschikte ondernemerstraining te bieden, en digitale toegang tot curriculum en platforms.

Q2

- Een kick-off evenement voor onze studenten in 2023;
- Training geven online en fysiek;
- Studiebijeenkomsten – mentorschap van succesvolle zakenmensen;
- Koppeling aan TCCIA voor lidmaatschappen en TCCIA-Sacco's;
- Coaching en follow-up van de getrainde onderwerpen.

Q3

- Doorgaan met ondernemerstraining - online en fysieke lessen;
- Studiebijeenkomsten – mentorschap van succesvolle zakenmensen;
- Studenten koppelen aan TCCIA en TCCIA Saccos lidmaatschap;
- Zakelijke coaching en follow-up van de getrainde onderwerpen en verdieping.

Q4

- Trainingen voortgezet met de volgende onderwerpen: SWOT-analyses, lening-beheer, Break-evenanalyses, voorbereiden op een aanbesteding, TRA-klas, Businessplan-training, Business-Canvasmodel, marketing.

Andere activiteiten:

- Evaluatie van de training 2023;
- Competitie bedrijfsplan;
- Afstudeerevenement;
- Rapportage en beëindiging van het programma 2023.

4.4 Behaalde resultaten

Q1

- 64 jonge ondernemers gerekruteerd uit de 80 bezochte jongeren (38 vrouwen, 26 mannen);
- De intakebijeenkomst om verwachtingen van studenten te verzamelen en het stellen van leerdoelen is volledig afgerond;
- Het YouTube-kanaal "YEP Tanzania" is gerealiseerd.

Q2

- Lanceringsevenement voor 2023 gehouden op 19 april 2023, 47 studenten waren aanwezig, gevolgd door training;
- April 2023: Via online en fysieke lessen werden de volgende onderwerpen besproken: Basistraining bedrijfsadministratie, Financieel beheer van bedrijven – Money In – Money Out;
- Overhandiging van de administratieboeken aan studenten om bedrijfsadministratie te gaan bijhouden en alle bedrijfstransactie 's: 49 studenten getraind en administratieboeken overhandigd;
- Kostprijsberekeningen: - 49 studenten aanwezig; 'Tree of life'-les - 51 studenten getraind; Time management-klas – 47 studenten getraind; variabele kosten naar marge-klas – 42 studenten getraind; Marge, vaste kosten naar winst-klassen – 46 studenten.
- Een TCCIA-functionaris presenteerde de voordelen van TCCIA-lidmaatschap en TCCIA SACCO's en heeft TCCIA-lidmaatschapsformulieren overhandigd. Totaal 32 studenten getraind en ontvingen de deelnameformulieren werden;
- Zakelijke coaching en follow-up van de getrainde onderwerpen en verdieping. Coaching online business. Totaal 5 bedrijven bezocht.

Q3

- Training voortgezet en de volgende onderwerpen besproken:
 - 10 Veelvoorkomende financiële fouten om te vermijden in het bedrijfsleven: 38 studenten aanwezig;
 - Budgetles - Zakelijke en persoonlijke uitgaven scheiden: 42 studenten aanwezig;
 - Portemonnees'-les (hoe je je geld kunt beheren en organiseren): 31 studenten aanwezig;
 - Business Canvas Model (creëren ondernemingsplan) - Marketingstrategie, Marktplan en Marketingmix: 41 studenten aanwezig;
 - Social Media-les - breng uw bedrijf online: 22 studenten aanwezig;
 - Waardeketen - toegevoegde waarde: 33 studenten aanwezig;
 - Probleemoplossing: 25 studenten aanwezig.
- Studiebezoek uitgevoerd bij WSH NGO – Arusha. Onze studenten ontmoetten succesvolle online ondernemers;
- Bedrijfsmonitoringbezoek voor voorbereiding van businessplanwedstrijd;
- 12 ondernemers jaar 2023 werden bezocht, 7 geselecteerd om te worden getraind in het voorbereiden en presenteren van hun businessplannen tijdens de businessplanwedstrijd.

Q4

- Ondernemerschapstraining voortgezet. De onderwerpen hieronder werden onderwezen:
 - SWOT-analyses; 46 studenten aanwezig;

- Kosten Break-evenanalyses: 30 studenten aanwezig;
- Voorbereiding op een aanbesteding: 63 studenten (hieronder ook studenten van 2022) aanwezig;
- Business Canvas Model (Ondernemingsplan)– Marketingstrategie, Marktplan en Marketingmix: 44 studenten aanwezig;
- TRA-klas (belastingen): 45 studenten aanwezig.
- Bedrijfsplantraining voor bedrijfsplanwedstrijd gedaan met de volgende uitkomst:
 - 12 bedrijven bezocht;
 - Ondernemers geselecteerd en getraind in het schrijven van een bedrijfsplan;
 - Bedrijfsplannen gemaakt;
 - 6 bedrijfsplannen gepresenteerd tijdens de bedrijfsplanwedstrijd;
 - 3 bedrijfsplannen wonnen de prijs.

5 Shinyanga - For Iron I gave Gold in samenwerking met SDO Rafiki

In de provincie Shinyanga, nabij het dorp Nyangalata, bevinden zich goudmijnen waar veel kinderen/jongeren te werk worden gesteld. De Nederlandse stichting “For Iron I gave Gold” is hier een project gestart om kinderarbeid te stoppen. Het project wordt geleid door een lokale organisatie, de SDO Rafiki.

Omdat de families afhankelijk zijn voor hun inkomen van wat de kinderen in de goudmijnen verdienen, is de enige mogelijkheid om deze kinderarbeid te stoppen het bieden van een alternatief inkomen.

Stichting Sengerema heeft dit project medegefinancierd en heeft trainers beschikbaar gesteld om de jongeren op te leiden tot ondernemers.

In 2023 werden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- 4 jongeren werden in de gelegenheid gesteld om een opleiding ‘elektrische installatie’ aan een Vocational Training Center te volgen;
- Deze 4 jongeren en hun families werden vervolgens intensief begeleid;
- 20 jongeren werden geselecteerd die zich bij het Youth Business Centre (YBC) willen aansluiten.
- Er werd een kick-off vergadering gehouden ter lancering van het Youth Business Centre en de eerste training in Nyangalata Village: deze training was gericht op ondernemerschap en empowerment. Tijdens de training kwamen de volgende onderwerpen aan de orde: ‘voorraadbeheer’, ‘berekening verkoopprijs’ en ‘hoe hun dagelijkse activiteiten te organiseren’;
- Training gegeven aan 15 ondernemers in spe op het gebied van bedrijfsadministratie, theorie en praktijk en technische vaardigheden;
- Training gegeven aan alle ondernemers in spe inzake empowerment, economische versterking en life skills;
- Een vergadering gehouden met leden van de gemeenschap, ouders/verzorgers en kinderen om prestaties en uitdagingen te benoemen waarmee jongeren in het Youth Business Centre worden geconfronteerd en hoe deze kunnen worden beperkt;
- 9 dagen business-coaching gegeven aan 18 YBC-deelnemers; introductie tot ‘tailoring’ niveau 2 voor gevorderden en ‘tailoring’ niveau 1 voor beginners;

- 5 dagen durende training in Batik maken gegeven aan YBC-deelnemers

- 13 dagen bedrijfscoaching gegeven aan de YBC-deelnemers en gevorderd niveau 2 'tailoring' voor beginners;
- Een 3-daagse training gegeven over het maken van manden aan 15 YBC-deelnemers in het dorp Nyangalata.

In totaal hebben 20 jongeren in de leeftijd van 16 t/m 18 jaar deelgenomen aan dit project, 15 meisjes en 5 jongens, waarbij 4 jongens werden gesponsord om een beroepsopleiding (elektrische installatie) te volgen bij het Nzega FDC, en 16 jongeren (15 meisjes, 1 jongen) trainingen kregen in het Youth Business Center in het dorp Nyangalata en gecoacht werden in het starten van een eigen bedrijf.

6 Onze donateurs in 2023

• Cross Your Borders • Remonstrantse Gemeente Den Haag • Stichting Janssensfonds • Stichting CCHO	• Dekker Chrysanten B.V. /Madiba® kwekers • Evanthia B.V./Lieneke en Nico Grootendorst En heel veel particulieren!
--	--

7 Inzet bestuur en vrijwilligers in 2023

Alle werkzaamheden, zowel door het bestuur als door vrijwilligers, zijn onbetaald. De programma-manager (tevens adviserend bestuurslid) Jeroen Vegt ontvangt een onkostenvergoeding.

Door de steeds grotere bijdrage van onze lokale trainers neemt de omvang van de Nederlandse vrijwilligers-inzet in Tanzania zelf af. In Nederland blijven er voldoende activiteiten over voor potentiële vrijwilligers. Denk hierbij aan publiciteit via de social media, organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten met potentiële donateurs, ondersteuning van het secretariaat en zeker ook bij de fondsenwerving.

8 Uitdagingen voor 2024

Enkele van de uitdagingen zijn:

- Opgestarte ondernemers stimuleren om deel te nemen in 'saving-groups' en deel te nemen aan coöperaties;
- De jongeren blijven stimuleren in het verstandig omgaan met geld en bedrijfsmiddelen;
- De samenwerking met de lokale Tanzaniaanse overheid blijft een aandachtspunt. Wisselingen van personen of het geven van andere rollen aan personen zorgt ervoor dat hier voortdurend aandacht op gericht moet zijn.

Andere belangrijke uitdagingen zijn nog:

- De ondernemers blijven coachen en begeleiden om er zo veel mogelijk succesvol te laten zijn en zich te ontwikkelen waar mogelijk;
- Waar mogelijk inzetten op groei van de bestaande ondernemingen, zodat werkgelegenheid wordt gecreëerd;
- Dit jaar willen we nog meer inzetten op samenwerking. Samenwerking door ondernemers gezamenlijk maak-en agri-bedrijfjes te laten starten, zodat er een nog grotere kans ontstaat op succes. De nadelen die zo'n samenwerking met zich mee brengt zullen wij daarbij niet uit het oog verliezen;

- Het vinden van voldoende fondsen om onze lopende programma's door te kunnen zetten en indien mogelijk er nog een enkel nieuw project bij op te pakken. Onze enige beperking om nog meer ondernemers kunnen helpen met hun opstart of groei, zijn de fondsen om alles te kunnen bekostigen.

9 Financiën

De financiële besluitvorming van Stichting Sengerema is als volgt georganiseerd:

- Tijdens een bestuursvergadering in Nederland wordt de jaar- en de programmabegroting als ook de verschillende projectbegrotingen vastgesteld en goedgekeurd;
- Het lokale management in Tanzania krijgt de beschikking over het geaccordeerde jaarplan met bijbehorende begroting en wordt verzocht om de realisatie daarvan op te pakken, voor zover het in Tanzania te maken kosten betreft. De jaarbegroting wordt per onderdeel van het programma gespecificeerd in deelbegrotingen, die per onderdeel van het programma naar het lokale management worden gestuurd. Het budget wordt fasegewijs overgeboekt vanuit Nederland naar de programmarekening;
- Vanuit Tanzania wordt gerapporteerd, door middel van dagafschriften en toelichting op boekingen over de gedane uitgaven in relatie tot het budget. Met ingang van 2021 is een Tanzaniaanse accountant aan het team toegevoegd, die de uitgaven in Tanzania controleert en de jaarrekening en audits doet voor YEP, onze Tanzaniaanse NGO. Hij controleert tevens de boekhouding welke bij de penningmeester van Stichting Sengerema ten behoeve van rapportages in Nederland wordt aangeleverd.
- Van de gedane uitgaven wordt door de penningmeester van Stichting Sengerema nagegaan of deze overeenstemmen met de geaccordeerde begroting;
- Besluiten met grote financiële impact worden, ook al zijn ze reeds opgenomen in de jaarbegroting, vastgelegd in de notulen van bestuursvergaderingen.

9.1 Begroting 2023

In het Jaarplan 2023 werd de navolgende begroting opgenomen:

	Begroting 2023						
	Leading partner	Year group / activity	Q1	Q2	Q3	Q4	
Misungwi - training	Sengerema Foundation	2017-2022	350	350	350	350	1.400
Misungwi - training	Sengerema Foundation	2023	5.500	5.500	5.500	5.500	22.000
Misungwi - infrastructure	Sengerema Foundation	2023	5.000		5.000		10.000
	program-management	2023	500	500	500	500	2.000
Arusha	Trias	2018-2022	-	-	-	-	-
	Trias	2023	10.000	10.000	10.000		30.000
	program-management	2023	750	750	750	750	3.000
							-
Shinyanga	Rafiki	2023	5.800	2.400	2.400	-	10.600
	program-management	2023	250	250	250	250	1.000
							-
Kosten NL			500	1.000	1.000	500	3.000
Totaal (euro's)			28.650	20.750	25.750	7.850	83.000

9.2 Realisatie 2023

De staat van baten en lasten over 2023, voortkomende uit de Jaarrekening 2023 met vergelijkende cijfers 2022, ziet eruit als volgt:

		Realisatie 2023 €	Begroting 2023	Verschil 2023 t.o.v. begroting €	Realisatie 2022 €
Baten					
Totaal Baten	(7)	90.308	83.000	7.308	112.285
Lasten					
Operationele kosten Tanzania	(8)	8.364	6.000	2.364	10.751
Basic/empowerment training	(9)	5.600	4.000	1.600	5.533
Ondernemerschapstraining	(10)	60.431	56.600	3.831	55.573
Startkapitalen/greenhouse/farmhouse	(11)	7.173	10.000	-2.827	38.736
Coaching en capaciteitsversterking	(12)	4.406	3.400	1.006	5.271
Organisatiekosten NL	(13)	602	2.500	-1.898	575
Financiële baten en lasten	(14)	1.096	500	596	75
Totaal Lasten		87.672	83.000	4.672	116.514
Saldo		2.636	-	2.636	-4.229

Het positieve resultaat ad € 2.636 wordt toegevoegd aan de algemene (bestedings-) reserve.

9.3 Begroting 2024

In het jaarplan 2024 is de volgende begroting opgenomen:

	Begroting 2024						
	Leading partner	Year group / activity	Q1	Q2	Q3	Q4	Q4
Misungwi - onderhoud en uitbreiding farmhouse	Sengerema Foundation	2024	1.250	1.250	1.250	1.250	5.000
Misungwi - trainingskosten en materialen	Sengerema Foundation	2024	5.500	5.600	5.600	5.600	22.300
Misungwi - startkapitaal livestock	Sengerema Foundation	2024	-	-	-	4.700	4.700
Misungwi coaching		2017-2023	-	500	500	500	1.500
	program-management	2024	1.250	1.250	1.250	1.250	5.000
Arusha	Trias	2023	10.000	10.000	10.000		30.000
	program-management	2023	750	750	750	750	3.000
Shinyanga	Rafiki	2023	1.500	1.500	1.500	-	4.500
	program-management	2023	250	250	250	250	1.000
Kosten NL			500	1.000	1.000	500	3.000
Totaal (euro's)			21.000	22.100	22.100	14.800	80.000

Indien er onvoldoende fondsen beschikbaar zijn, kan ervoor worden gekozen om minder groepen op te starten, een jaargroep met minder studenten op te starten, of om delen van het project later uit te voeren.

10 Tot slot

Wij zijn blij dat we samen met onze donateurs en vrijwilligers wederom een bijdrage hebben mogen leveren aan het verder ontwikkelen van het ondernemingsklimaat in Tanzania en zo weer veel kansarme jongeren en hun families een toekomstperspectief hebben kunnen bieden.

Verklaring gebruikte afkortingen

- CBO** *Community Based Organization, Tanzaniaanse rechtsvorm, lokale non profit organisatie;*
- CYB** *Cross Your Borders, Nederlandse organisatie en samenwerkingspartner Stichting Sengerema;*
- NGO** *Non-Governmental Organization. Vaak: organisatie op het gebied van ontwikkelingshulp;*
- SACCO** *Saving And Credit Cooperative Organization;*
- SDO** *Social development Organization, een NGO die voornamelijk werkzaam is op het gebied van Vrede, Onderwijs, Capaciteitsversterking en Sociale onderwerpen in het algemeen*
- SF** *Sengerema Foundation, Engelse benaming van Stichting Sengerema;*
- TCCIA** *Tanzania Chamber of Commerce, Industry and Agriculture, Tanzaniaanse Kamer van Koophandel*
- TSH** *Tanzaniaans shilling. Koers 2023 1 euro = 2.600 Tsh.*
- YEP** *Youth Entrepreneurship Program, het door Stichting Sengerema ontwikkelde programma voor jonge ondernemers;*